

21994A1223(17)

L 336/214

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

23.12.1994.

SPORAZUM O TRGOVINSKIM ASPEKTIMA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

ČLANICE,

ŽELEĆI smanjiti nepravilnosti i prepreke u međunarodnoj trgovini, i uzimajući u obzir potrebu za promicanjem učinkovite i primjerene zaštite prava intelektualnog vlasništva i osiguranja da mjere i postupci za ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva sami po sebi ne postanu prepreke zakonitoj trgovini;

PREPOZNAJUĆI, u tom cilju, potrebu za novim pravilima i disciplinama vezano uz:

- (a) primjenljivost temeljnih načela GATT-a 1994. i mjerodavnih međunarodnih sporazuma ili konvencija o pravu intelektualnog vlasništva;
- (b) odredbe odgovarajućih normi i načela u vezi s dostupnošću, obujmom i uporabom trgovinskih aspekata prava intelektualnog vlasništva;
- (c) određivanje učinkovitih i prikladnih mjera za ostvarivanje trgovinskih aspekata prava intelektualnog vlasništva, uzimajući u obzir razlike u nacionalnim pravnim sustavima;
- (d) određivanje učinkovitih i djelotvornih postupaka za multilateralno sprečavanje i rješavanje sporova između vlada; i
- (e) prijelazne dogovore s ciljem što potpunijeg sudjelovanja u rezultatima pregovora;

PREPOZNAJUĆI potrebu za multilateralnim okvirom načela, pravila i disciplina u području međunarodne trgovine krivotvorenom robom;

PREPOZNAJUĆI da su prava intelektualnog vlasništva privatna prava;

PREPOZNAJUĆI istaknute ciljeve javne politike nacionalnih sustava za zaštitu intelektualnog vlasništva, uključujući razvojne i tehnološke ciljeve;

PREPOZNAJUĆI također posebne potrebe najmanje razvijenih država članica u vezi s najvećom mogućom fleksibilnošću u primjeni zakona i odredaba u zemlji kako bi mogli stvoriti stabilnu i održivu tehnološku bazu;

NAGLAŠAVAJUĆI važnost smanjivanja napetosti postizanjem osnaženih obveza da se sporovi o pitanjima trgovinskih aspekata prava intelektualnog vlasništva rješavaju putem multilateralnih postupaka;

ŽELEĆI da se uspostavi veza koja pruža obostrano podršku između WTO-a i Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (dalje u tekstu „WIPO”), kao i drugih nadležnih međunarodnih organizacija;

SPORAZUMNE SU:

DIO I.

OPĆE ODREDBE I TEMELJNA NAČELA

Članak 1.

Priroda i obujam obveza

1. Članice određuju stupanje na snagu odredbi ovog Sporazuma. Članice mogu, ali nisu na to obvezane, primjenjivati u

svojem zakonodavstvu veću razinu zaštite nego što se traži ovim Sporazumom, pod pretpostavkom da takva zaštita nije u suprotnosti s odredbama ovog Sporazuma. Članice su slobodne odrediti odgovarajuću metodu primjene odredaba ovog Sporazuma unutar vlastitog pravnog sustava i prakse.

2. Za potrebe ovog Sporazuma, naziv „intelektualno vlasništvo” odnosi se na sve kategorije intelektualnog vlasništva koje su predmetom 1. do 7. odjeljka II. dijela.

3. Članice odobravaju državljanima drugih članica tretman u skladu s odredbama ovog Sporazuma⁽¹⁾. U vezi s relevantnim pravima intelektualnog vlasništva, državljanima drugih članica smatraju se one fizičke ili pravne osobe koje bi ispunjavale kriterij za pravo na zaštitu koje pružaju Pariška konvencija (1967.), Bernska konvencija (1971.), Rimska konvencija i Ugovor o intelektualnom vlasništvu u vezi s integriranim krugovima, kad bi sve članice WTO-a bile članice i tih konvencija.⁽²⁾ Svaka članica koja koristi mogućnosti predviđene stavkom 3. članka 5. ili stavkom 2. članka 6. Rimske konvencije dužna je o tome izvijestiti kao što je predviđeno tim odredbama Vijeće za trgovinske aspekte Prava intelektualnog vlasništva („Vijeće za TRIPS“).

Članak 2.

Konvencije o intelektualnom vlasništvu

1. U vezi s dijelovima II., III. i IV. ovog Sporazuma, članice se usklađuju s člancima 1. do 12. i člankom 19. Pariške konvencije (1967.).

2. Ništa u dijelovima I. do IV. ovog Sporazuma ne odstupa od postojećih obveza koje članice imaju jedna prema drugoj sukladno Pariškoj konvenciji, Bernskoj konvenciji, Rimskoj konvenciji i Ugovoru o intelektualnom vlasništvu u vezi s integriranim krugovima.

Članak 3.

Nacionalni tretman

1. Svaka članica državljanima ostalih članica odobrava tretman koji nije manje povoljan od onog kojeg odobrava

⁽¹⁾ Kada se u ovom Sporazumu spominju „državljanima” treba smatrati se da su, u slučaju postojanja zasebnog carinskog područja članice WTO-a, to osobe, fizičke ili pravne, koje imaju boravište ili stvarno i pravo mjesto industrijskog ili trgovačkog nastana na tom carinskom području.

⁽²⁾ U ovom Sporazumu „Pariška konvencija” odnosi se na Parišku konvenciju za zaštitu industrijskog vlasništva; „Pariška konvencija (1967.)” odnosi se na Stokholmski akt te Konvencije od 14. srpnja 1967. „Bernska konvencija” odnosi se na Bernsku konvenciju za zaštitu književnih i umjetničkih djela; „Bernska konvencija (1971.)” odnosi se na Pariški akt te Konvencije od 24. srpnja 1971. „Rimska konvencija” odnosi se na Međunarodnu konvenciju za zaštitu izvođača, proizvođača fonograma i radio-difuznih organizacija koja je usvojena u Rimu 26. listopada 1961. Ugovor o intelektualnom vlasništvu u vezi s integriranim krugovima (Ugovor IPIC) odnosi se na Ugovor o intelektualnom vlasništvu u vezi s integriranim krugovima koji je usvojen u Washingtonu 26. svibnja 1984. „WTO Sporazum” odnosi se na Sporazum kojim se osniva WTO.

svojim vlastitim državljanima u vezi sa zaštitom⁽³⁾ intelektualnog vlasništva, uz pridržavanje izuzetaka koji su već određeni u, redom, Pariškoj konvenciji (1967.), Bernskoj konvenciji (1971.), Rimskoj konvenciji ili Ugovoru o intelektualnom vlasništvu u vezi s integriranim krugovima. U vezi s izvođačima, proizvođačima fonograma i radio-difuznih organizacija, ova se obveza odnosi samo na prava određena ovim Sporazumom. Svaka članica koja se koristi mogućnostima određenim u članku 6. Bernske konvencije (1971.) ili u stavku 1. točki (b) članka 16. Rimske konvencije obavješćuje o tome kao što je to predviđeno u odredbama Vijeća TRIPS-a.

2. Članice se mogu koristiti izuzecima koji su dopušteni u stavku 1. u vezi sa sudskim i upravnim postupcima, uključujući određivanje adrese za primanje pošiljaka ili postavljanje zastupnika u okviru nadležnosti članice, samo ako su takvi izuzeci potrebni da bi se osigurala usklađenost sa zakonima i odredbama, a koji ne odstupaju od odredaba ovog Sporazuma te ako se takva praksa ne primjenjuje na način koji bi predstavljao prikriveno ograničavanje trgovine.

Članak 4.

Tretman najpovlaštenije nacije

U vezi sa zaštitom intelektualnog vlasništva, svaka prednost, pogodnost, povlastica ili izuzimanje koje jedna članica daje državljanima ostalih zemalja odmah i bezuvjetno vrijedi i za državljane svih ostalih članica. Izuzete od te obveze su svaka prednost, pogodnost, povlastica ili izuzimanje koje članica odobri:

- (a) koje proizlaze iz međunarodnih sporazuma o pravnoj pomoći ili izvršavanju opće naravi i koje nisu posebno ograničene na zaštitu intelektualnog vlasništva;
- (b) odobrenih u skladu s odredbama Bernske konvencije (1971.) ili Rimske konvencije kojima se odobrava da se ne postupa u skladu s nacionalnim tretmanom nego u skladu s tretmanom u drugoj zemlji;

⁽³⁾ Za potrebe članaka 3. i 4., „zaštita” uključuje sve što se odnosi na dostupnost, stjecanje, obujam, održavanje i ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva, kao i što se odnosi na uporabu prava intelektualnog vlasništva posebno navedenih u ovom Sporazumu.

- (c) u vezi s pravima izvođača, proizvođačima fonograma i radio-difuznih organizacija koja nisu određena ovim Sporazumom;
- (d) koje proizlaze iz međunarodnih sporazuma u vezi sa zaštitom intelektualnog vlasništva koji su stupili na snagu prije stupanja na snagu WTO Sporazuma, pod pretpostavkom da se Vijeće TRIPS-a obavijesti o takvim sporazumima i da oni ne predstavljaju namjernu ili nepravednu diskriminaciju državljana ostalih članica.

Članak 5.

Multilateralni sporazumi o stjecanju ili održavanju zaštite

Obveze koje proizlaze iz članka 3. i 4. ne odnose se na postupke određene multilateralnim sporazumima koji su sklopljeni pod pokroviteljstvom WIPO-a u vezi sa stjecanjem ili primjenom prava intelektualnog vlasništva.

Članak 6.

Iscrpljenje

Radi rješavanja sporova koji proizlaze iz ovog Sporazuma, pridržavajući se odredaba članka 3. i 4., ništa se iz ovog Sporazuma ne smije koristiti radi pokretanja pitanja iscrpljenja prava intelektualnog vlasništva.

Članak 7.

Ciljevi

Zaštita i ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva treba doprinijeti promicanju tehnoloških inovacija te transferu i širenju tehnologije, na obostranu korist proizvođača i korisnika tehnoloških saznanja i na način koji pozitivno doprinosi društvenom i gospodarskom blagostanju i uravnoteženju prava i obveza.

Članak 8.

Načela

1. Članice mogu, kod izrade ili izmjene svojih zakona i propisa, prihvatiti mjere potrebne za zaštitu javnog zdravlja i prehrane i promicati javni interes u područjima koja su od vitalne važnosti za njihov društveno-gospodarski i tehnološki razvoj, pod pretpostavkom da su te mjere u skladu s odredbama ovog Sporazuma.

2. Odgovarajuće mjere, pod pretpostavkom da su u skladu s odredbama ovog Sporazuma, mogu biti potrebne za sprečavanje zlorabe prava intelektualnog vlasništva od strane njihova nositelja ili pribjegavanja postupcima koji bezrazložno ograničavaju trgovinu ili koji nepovoljno utječu na međunarodni transfer tehnologije.

DIO II.

STANDARDI U VEZI S DOSTUPNOŠĆU, OBUJOM I UPORABOM PRAVA INTELAKTUALNOG VLASNIŠTVA

Odjeljak 1.

Autorska prava i srodna prava

Članak 9.

Odnos prema Bernskoj konvenciji

1. Članice su dužne pridržavati se članka 1. do 21. Bernske konvencije (1971.) i njezinog Dodatka. Međutim, članice nemaju prava niti obveza prema ovom Sporazumu u vezi s pravima priznatim člankom 6.bis te Konvencije ili pravima izvedenima iz njega.
2. Zaštita autorskog prava proteže se na način izražavanja, a ne na ideje, postupke, metode rada ili matematičke koncepte kao takve.

Članak 10.

Računarski programi i zbirke podataka

1. Računarski programi, bilo u izvornom ili objektnom kodu, zaštićuju se kao književna djela prema Bernskoj konvenciji (1971.).
2. Zbirke podataka ili druge građe, bilo čitljive strojno ili u drugom obliku, koje zbog odabira ili uređenja njihova sadržaja čine intelektualne tvorevine, zaštićene su kao takve. Takva zaštita, koja se ne proteže na same podatke ili građu, ne dovodi u pitanje niti jedno autorsko pravo koje postoji u samim podacima ili građi.

Članak 11.

Pravo najma

Za autore i njihove pravne slijednike članica osigurava, barem u vezi s računarskim programima i kinematografskim djelima, pravo odobravanja ili zabrane komercijalnog iznajmljivanja javnosti izvornika ili umnoženih primjeraka njihovih djela

zaštićenih autorskim pravom. Članica se oslobađa navedene obveze u vezi s kinematografskim djelima osim ako takvo iznajmljivanje ne dovodi do rasprostranjenog umnožavanja takvog djela koje osjetno šteti isključivom pravu umnožavanja priznatom u toj članici autorima i njihovim pravnim slijednicima. U vezi s računarskim programima, ova se obveza ne primjenjuje na najam u kojem sam program nije bitan cilj iznajmljivanja.

Članak 12.

Trajanje zaštite

Uvijek kada se rok za zaštitu djela, koje nije fotografsko ili djelo primijenjene umjetnosti, računa na drugoj osnovi a ne na životu fizičke osobe, takav rok neće biti kraći od 50 godina od kraja kalendarske godine u kojoj je djelo objavljeno uz ovlaštenje, ili, ako nije objavljeno uz ovlaštenje u roku od 50 godina od stvaranja djela, kraći od 50 godina od kraja kalendarske godine u kojoj je stvoreno.

Članak 13.

Ograničenja i izuzeci

Članice limitiraju ograničenja ili izuzetke na isključiva prava na određene posebne slučajeve koji nisu u suprotnosti s redovitim iskorištavanjem djela i koji neopravdano ne štete legitimnim interesima nositelja prava.

Članak 14.

Zaštita izvođača, proizvođača fonograma (tonskih snimaka) i radio-difuznih organizacija

1. U vezi s fiksiranjem njihove izvedbe na fonogramu, izvođači imaju mogućnost sprečavati sljedeće radnje koje se poduzimaju bez njihovog odobrenja: fiksiranje njihove nefiksirane izvedbe i umnožavanje takvih fiksacija. Izvođači također imaju mogućnost sprečavati sljedeće radnje koje se poduzimaju bez njihovog odobrenja: bežično radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti njihove izvedbe uživo.

2. Proizvođači fonograma imaju pravo odobriti ili zabraniti neposredno ili posredno umnožavanje svojih fonograma.

3. Radio-difuzne organizacije imaju pravo zabraniti sljedeće radnje koje se poduzimaju bez njihovog dopuštenja: fiksiranje,

umnožavanje fiksacija, bežično radiodifuzijsko reemitiranje emisija, kao i priopćavanje javnosti televizijskim emitiranjem istih. Kad članice ne daju to pravo radio-difuznim organizacijama, nositeljima autorskog prava na objektu emitiranja moraju omogućiti da spriječe gore navedene radnje, prema o odredbama Bernske konvencije (1971.).

4. Odredbe članka 11. u vezi s računarskim programima primjenjuju se *mutatis mutandis* na proizvođače fonograma i sve druge nositelje prava na fonogramu sukladno unutrašnjem pravu članice. Ako je na dan 15. travnja 1994. članica imala na snazi sustav pravedne novčane naknade za nositelja prava u vezi s iznajmljivanjem fonograma, može se zadržati takav sustav pod pretpostavkom da komercijalno iznajmljivanje fonograma nema za posljedicu osjetnu štetu isključivog prava umnožavanja po nositelja prava.

5. Rok zaštite koja se prema ovom Sporazumu pruža izvođačima i proizvođačima fonograma traje najmanje do kraja razdoblja od 50 godina računajući od kraja kalendarske godine zabilježbe ili izvedbe. Rok zaštite koja se daje sukladno stavku 3. traje najmanje 20 godina od kraja kalendarske godine emitiranja.

6. Svaka članica može, u vezi s pravima određenima u stavcima 1., 2. i 3., predviđati uvjete, ograničenja, izuzetke i pridržavanja do mjere koliko je dopušteno Rimskom konvencijom. Ipak, odredbe članka 18. Bernske konvencije (1971.) primjenjuju se, *mutatis mutandis*, i na prava izvođača i proizvođača fonograma na fonogramima.

Odjeljak 2.

Ž i g o v i

Članak 15.

Predmet zaštite

1. Svaki znak, ili svaka kombinacija znakova, koji mogu razlučivati robe ili usluge jednog poduzetništva od onih drugog poduzetništva, imaju mogućnost za stvaranje žiga. Takvi znakovi, posebno riječi uključujući osobna imena, slova, brojke, figurativne elemente i kombinacije boja kao i kombinacija takvih znakova, mogu se registrirati kao žigovi. Kad znakovi sami po sebi nemaju mogućnost razlučivanja robe ili usluga na koje se odnose, članice mogu stvoriti uvjete da mogućnost registriranja ovisi o distinktivnosti stečenoj uporabom. Članice mogu tražiti, kao uvjet za registraciju, da znakovi budu vidno uočljivi.

2. Stavak 1. ne smije se tumačiti tako da priječi članici da uskrati registraciju žiga iz drugih razloga, ako to nije u suprotnosti s odredbama Pariške konvencije (1967.).

3. Članice mogu stvoriti uvjete da registriranje ovisi o uporabi. Međutim, stvarna uporaba žiga nije uvjet za podnošenje prijave za registraciju. Podnesena prijava se ne smije odbiti samo zato što do namjeravane uporabe nije došlo prije isteka od tri godine od dana podnošenja prijave.

4. Narav robe ili usluga na koje se odnosi žig ni u kojem slučaju ne smije predstavljati prepreku za registraciju žiga.

5. Članice objavljuju svaki žig bilo prije registracije ili odmah nakon što je registriran i moraju dati razumnu mogućnost podnositeljima žalbe da ponište registraciju. Usto, članice mogu pružiti mogućnost protivljenja registraciji nekog žiga.

Članak 16.

Dodijeljena prava

1. Nositelj registriranog žiga ima isključivo pravo spriječiti sve treće strane koje nemaju njegovu suglasnost da u trgovanju koriste iste ili slične znakove za robu ili usluge koji su isti ili slični onima u vezi s kojima je registriran žig kada bi takva uporaba mogla imati za posljedicu zabunu. U slučaju uporabe istog znaka za istu robu ili usluge, mogućnost zabune se pretpostavlja. Gore navedena prava ne dovode u pitanje bilo koje ranije postojeće pravo, niti utječu na mogućnost da članice predvide stjecanje prava na temelju uporabe.

2. Članak 6.bis Pariške konvencije (1967.) primjenjuje se, *mutatis mutandis*, na usluge. U određivanju da li je neki žig općepoznat, članice uzimaju u obzir prepoznatljivost žiga u tom javnom sektoru, uključujući prepoznatljivost u samoj članici koja je stečena kao posljedica promocije žiga.

3. Članak 6.bis Pariške konvencije (1967.) primjenjuje se, *mutatis mutandis*, na robu ili usluge koje nisu slične onima za koje je registriran žig, pod pretpostavkom da bi uporaba tog žiga u vezi s takvom robom ili uslugama mogla upućivati na povezanost između takve robe ili usluga i nositelja registriranog žiga, i pod pretpostavkom da bi interes nositelja registriranog žiga mogao pretrpjeti štetu takvom uporabom.

Članak 17.

Izuzeci

Članice mogu predvidjeti ograničene izuzetke od prava stečenih žigom, kao primjerice poštenu uporabu opisnog nazivlja, pod pretpostavkom da takvi izuzeci uvažavaju legitimne interese nositelja žiga i trećih osoba.

Članak 18.

Trajanje zaštite

Početna registracija, i svako obnavljanje registracije, žiga ne može biti na rok kraći od sedam godina. Registracija žiga može se obnavljati neodređen broj puta.

Članak 19.

Pretpostavka uporabe

1. Ako se radi održavanja registracije traži uporaba, registracija se može poništiti tek po isteku roka u neprekidnom trajanju od najmanje tri godine neuporabe, osim ako nositelj žiga ne predoči postojanje valjanih razloga koji priječe njegovu uporabu. Okolnosti nastale neovisno od volje nositelja žiga koje stvaraju zapreku za korištenje žiga, kao što su uvozna ograničenja ili druge mjere državne vlasti u vezi s robom ili uslugama zaštićenim žigom, priznaju se kao valjani razlozi za neuporabu.

2. Kada žig podliježe kontroli njegova nositelja, uporaba žiga od strane druge osobe priznaje se kao uporaba žiga u svrhu održavanja registracije.

Članak 20.

Druge pretpostavke

Uporaba žiga tijekom trgovanja ne opterećuje se bezrazložno posebnim zahtjevima, kao što su uporaba s drugim žigom, uporaba u posebnom obliku ili uporaba na način koji bi štetio njegovom svojstvu razlikovanja robe ili usluga jednog poduzetnika od drugog poduzetnika. To ne isključuje zahtjev kojim se propisuje korištenje žiga za identificiranje poduzetnika koji prema njemu proizvodi robe ili pruža usluge, ali ne povezujući ga, sa žigom koji razlikuje specifičnu robu ili usluge tog poduzetnika.

Članak 21.

Licenciranje i dodjela

Članice mogu odrediti uvjete za licenciranje i dodjelu žigova podrazumijevajući pritom da obvezno licenciranje žigova nije dopušteno i da nositelj registriranog žiga ima pravo dodijeliti žig sa ili bez prijenosa poslovanja kojemu žig pripada.

Odjeljak 3.

Oznake zemljopisnog podrijetla

Članak 22.

Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla

1. Oznake zemljopisnog podrijetla su, za potrebe ovog Sporazuma, oznake koje identificiraju robu s podrijetlom s državnog područja članice, ili regije ili mjesta na tom državnim području, gdje je određena kakvoća, reputacija ili druga karakteristika robe bitno povezana s njezinim zemljopisnim podrijetlom.

2. U vezi s oznakama zemljopisnog podrijetla članice pružaju pravna sredstva zainteresiranim strankama radi sprečavanja:

(a) uporabe u bilo kojem smislu u određivanju ili predstavljanju robe koja bi naznačila ili sugerirala da ta roba potječe sa zemljopisnog područja koje nije stvarno mjesto podrijetla na način kojim se zavarava javnost u vezi s njezinim zemljopisnim podrijetlom;

(b) bilo koja uporaba koja je akt nepoštenog tržišnog natjecanja u smislu članka 10.bis Pariške konvencije (1967).

3. Članica, *ex officio* ako to njezino zakonodavstvo dopušta ili na zahtjev zainteresirane stranke, odbija ili poništava registraciju žiga koji sadrži ili se sastoji od oznake zemljopisnog podrijetla u vezi s robom koja ne potječe iz naznačenog državnog područja, ako bi uporaba oznake u žigu za takvu robu u toj članici mogla dovesti u javnosti do pogrešnih zaključaka u vezi s njezinim stvarnim podrijetlom.

4. Zaštita prema stavcima 1., 2. i 3. primjenjuje se protiv oznake zemljopisnog podrijetla koja bi, premda doslovno vjerodostojna u vezi s državnim područjem, regijom ili mjestom iz kojeg potječe roba, ipak u javnosti mogla stvoriti pogrešan dojam da roba potječe s drugog državnog područja.

Članak 23.

Dopunska zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla za vina i alkoholna pića

1. Svaka članica pruža pravna sredstva kojima zainteresirane strane mogu spriječiti uporabu oznaka zemljopisnog podrijetla koje identificiraju vina za vina koja ne potječu iz mjesta naznačenog tom oznakom zemljopisnog podrijetla, ili identificiraju alkoholna pića za alkoholna pića koja ne potječu iz mjesta naznačenog tom oznakom zemljopisnog podrijetla, čak i kada je naznačeno pravo mjesto podrijetla ili kada se oznaka zemljopisnog podrijetla rabi u prijevodu ili je popraćena izrazima kao „vrsta”, „tip”, „stil”, „imitacija” ili slično ⁽¹⁾.

2. Registracija žiga za vina koji sadrži ili se sastoji od oznake koja identificira vina ili za alkoholna pića odbija se ili poništava, *ex officio* ako zakonodavstvo članice to dopušta ili na zahtjev zainteresirane stranke, u vezi s takvim vinima ili alkoholnim pićima koja nemaju to podrijetlo.

3. U slučaju homonimnih oznaka zemljopisnog podrijetla za vina, zaštiti podliježe svaka oznaka, prema odredbama stavka 4. članka 22. Svaka članica određuje praktične uvjete pod kojima se homonimne oznake razlikuju jedna od druge, uzimajući u obzir potrebu za osiguranjem ravnopravnog tretmana proizvođača kojih se to tiče i da se ne zavaravaju potrošače.

4. Da bi se olakšala zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla za vina, u Vijeću za TRIPS pregovara se u vezi s uspostavljanjem multilateralnog sustava izvješćivanja i registracije oznaka zemljopisnog podrijetla za vina koja se mogu zaštititi u onim članicama koje sudjeluju u sustavu.

Članak 24.

Međunarodni pregovori; izuzeci

1. Članice su suglasne otpočeti pregovore sa svrhom pojačavanja zaštite pojedinih oznaka zemljopisnog podrijetla prema članku 23. Odredbe niže navedenih stavaka 4. do 8. članice ne koriste kako bi odbile voditi pregovore ili sklapati bilateralne ili multilateralne sporazume. U kontekstu takvih pregovora, članice su voljne razmotriti stalnu primjenu tih odredaba na

⁽¹⁾ Bez obzira na prvu rečenicu članka 42, članice mogu, u vezi s tim obvezama, umjesto toga predvidjeti ostvarivanje upravnim mjerama.

pojedinačne oznake zemljopisnog podrijetla čija je uporaba bila predmetom naznačenih pregovora.

2. Vijeće za TRIPS preispituje ponovno primjenu odredaba ovog odjeljka; prvo takvo preispitivanje slijedi unutar dvije godine od stupanju na snagu WTO Sporazuma. Sve što bi moglo utjecati na pridržavanje obveza prema ovim odredbama može dati na znanje Vijeću, koje, na zahtjev članice, konzultira bilo koju drugu članicu ili članice u vezi s takvim predmetom u vezi s kojim nije bilo moguće naći zadovoljavajuće rješenje putem dvostranih ili višestranih konzultacija između tih članica. Vijeće poduzima dogovorene mjere radi lakše primjene i poticanja ciljeva ovog odjeljka.

3. U provođenju ovog odjeljka, članica ne umanjuje zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla koje su postojale u toj članici neposredno prije dana stupanja na snagu WTO Sporazuma.

4. Ništa u ovom odjeljku ne zahtjeva od članice da spriječi stalnu i sličnu uporabu određene oznake zemljopisnog podrijetla druge članice koja identificira vina ili alkoholna pića u vezi s robom ili uslugama svojih državljana ili osoba koje imaju u toj članici prebivalište, a koje su stalno rabile tu oznaku zemljopisnog podrijetla u vezi s istom ili srodnom robom ili uslugama na državnom području te članice (a) najmanje 10 godina prije 15. travnja 1994. ili (b) u dobroj vjeri prije navedenog datuma.

5. Kada je žig prijavljen ili registriran u dobroj vjeri ili kada su prava na žig stečena kroz uporabu u dobroj vjeri bilo:

(a) prije datuma primjene ovih odredaba u članici kao što je određeno u dijelu VI.; ili

(b) prije nego što je oznaka zemljopisnog podrijetla zaštićena u njezinoj zemlji podrijetla;

mjere prihvaćene za provedbu ovog odjeljka ne dovode u pitanje sposobnost za registraciju ili valjanost registracije žiga, ili pravo na uporabu žiga, na osnovu činjenice da je takav žig identičan ili sličan, s oznakom zemljopisnog podrijetla.

6. Ništa u ovom odjeljku ne zahtjeva od članice da primjeni svoje odredbe u vezi s oznakom zemljopisnog podrijetla koje druge članice u vezi s robom ili uslugama za koje je ta oznaka identična s uobičajenim nazivom u svagdanjem jeziku kao svagdanji naziv za te robe ili usluge na državnom području te članice. Ništa u ovom odjeljku ne zahtjeva od članice da primjeni svoje odredbe u vezi s oznakom

zemljopisnog podrijetla koje druge članice u vezi s proizvodom vinove loze čija je oznaka identična s uobičajenim nazivom vrste grožđa koja postoji na državnom području te članice u času stupanja na snagu WTO Sporazuma.

7. Članica može odrediti da svaki zahtjev koji je postavljen prema ovom odjeljku u vezi s uporabom ili registracijom žiga mora biti podniet unutar pet godina nakon što je nedozvoljena uporaba zaštićene oznake postala općepoznatom u toj članici ili nakon dana registracije žiga u toj članici, pod pretpostavkom da je žig objavljen do tog dana, ako je taj dan raniji od dana kad je nedozvoljena uporaba postala općepoznatom u toj članici, pod pretpostavkom da oznaka zemljopisnog podrijetla nije rabljena ili registrirana s nakanom prijevare.

8. Odredbe ovog odjeljka ni u kojem slučaju ne dovode u pitanje pravo bilo koje osobe da rabi, tijekom poslovanja, svoje ime ili ime svojeg posrednika u poslovanju, osim kad je to ime rabljeno na način koji bi zavaravao javnost.

9. Ne postoji obveza na temelju ovog Sporazuma da se štite oznake zemljopisnog podrijetla koje nisu zaštićene ili više nisu zaštićene u zemlji podrijetla, ili koje se u toj zemlji više ne rabe.

Odjeljak 4.

Industrijski dizajn (Modeli i uzorci)

Članak 25.

Zahtjevi za zaštitom

1. Članice utvrđuju zaštitu samostalno stvorenim industrijskim dizajnima koji su novi ili originalni. Članice mogu odrediti da dizajni nisu novi ili originalni ako se bitno ne razlikuju od poznatih dizajna ili kombinacija poznatih obilježja dizajna. Članice mogu odrediti da se navedena zaštita ne proteže na dizajne koje u bitnom dijelu nalažu tehnički ili funkcionalni razlozi.

2. Svaka članica osigurava da pretpostavke za osiguranje zaštite tekstilnih dizajna, posebno u vezi s ma kojim troškovima, ispitivanjima ili objavljivanjima, ne umanjuju bezrazložno mogućnost za traženje i dobivanje navedene zaštite. Članice su slobodne odlučiti hoće li udovoljiti toj obvezi putem propisa o industrijskom dizajnu ili autorskom pravu.

Članak 26.

Zaštita

1. Nositelj zaštićenog industrijskog dizajna ima pravo spriječiti treće osobe koje nemaju njegovu suglasnost da izrađuju, prodaju ili uvoze proizvode koji nose ili sadržavaju dizajn koji je kopija, ili uglavnom kopija, zaštićenog dizajna, kada se takve radnje poduzimaju u komercijalne svrhe.

2. Članice mogu propisati ograničene izuzetke od zaštite industrijskog dizajna, pod uvjetom da ti izuzeci nisu bez razloga suprotni uobičajenom iskorištavanju zaštićenih industrijskih dizajna i da bezrazložno ne dovode u pitanje legitimne interese nositelja zaštićenog industrijskog dizajna, uzimajući u obzir legitimne interese trećih osoba.

3. Trajanje zaštite koja je predviđena iznosi najmanje 10 godina.

Odjeljak 5.

P a t e n t i

Članak 27.

Predmet patentiranja

1. Ovisno o odredbama stavaka 2. i 3. patenti se odobravaju za koje god izume, bez obzira radi li se o proizvodu ili postupku, iz svih grana tehnologije, pod pretpostavkom da su novi, rezultat inventivnosti i sposobni za industrijsku primjenu. ⁽¹⁾ U skladu sa stavkom 4. članka 65., stavkom 8. članka 70. i stavkom 3. ovog članka, patenti se odobravaju i patentna prava uživaju bez diskriminacije u pogledu mjesta izuma, tehnološke grane i da li su proizvodi uvezeni ili su domaće proizvodnje.

2. Članice mogu od patentiranja izuzeti izume za koje je unutar njihovog državnog područja sprečavanje komercijalnog iskorištavanja neophodno radi zaštite javnog poretka ili morala, uključujući zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja, ili radi izbjegavanja ozbiljne štete po okoliš, pod pretpostavkom da se takav izuzetak ne učini samo zato što je iskorištavanje zabranjeno njezinim propisima.

3. Članice mogu također izuzeti od patentiranja:

(a) dijagnostičke, terapijske i kirurške metode za liječenje ljudi ili životinja;

⁽¹⁾ Za potrebe ovog članka, nazivi „inventivnost” i „sposoban za industrijsku primjenu” mogu biti kod stranaka smatrani inačicama za nazive „nepoznat” i „uporabljiv”.

(b) biljke i životinje osim mikroorganizama, i bitne biološke postupke za proizvodnju biljaka ili životinja osim nebioloških i mikrobioloških postupaka. Međutim, članice pružaju zaštitu biljnih vrsta bilo patentima ili učinkovitim *sui generis* sustavom ili nekom kombinacijom navedenog. Odredbe ovog podstavka preispituju se četiri godine nakon dana stupanja na snagu WTO Sporazuma.

Članak 28.

Dodijeljena prava

1. Patentom se njegovom nositelju dodjeljuju sljedeća isključiva prava:

(a) kad je predmet patenta proizvod, sprečavanje trećih strana koje nemaju odobrenje nositelja za izradu, uporabu, ponudu na prodaju, prodaju ili uvoz ⁽²⁾ u te svrhe tog proizvoda;

(b) kad je predmet patenta postupak, sprečavanja trećih strana koje nemaju odobrenje nositelja da rabe postupak i od: uporabe, ponude na prodaju, prodaje ili uvoza u te svrhe barem proizvoda koji je dobiven neposredno tim postupkom.

2. Nositelji patenta također imaju pravo patent prenositi, pravnim poslom ili putem univerzalne sukcesije, i zaključiti licence ugovore.

Članak 29.

Uvjeti za patentnu prijavu

1. Članice zahtijevaju da podnositelj patentne prijave otkrije izum dovoljno jasno i potpuno da bi ga mogla izvesti neka osoba vješta u tomu te se može tražiti od podnositelja prijave da naznači najbolji način za izvođenje izuma koji je izumitelju poznat na dan podnošenja prijave ili, kad se poziva na pravo prvenstva, na dan prvenstva.

2. Članice mogu tražiti od podnositelja prijave da pruži informacije u vezi s podnositeljevim odgovarajućim stranim prijavama i priznatim pravima.

⁽²⁾ Ovo pravo, kao i sva prava koja su priznata ovim Sporazumom, u vezi s uporabom, prodajom, uvozom ili drukčijom distribucijom robe, podliježu odredbama članka 6.

Članak 30.

Izuzeci od dodijeljenih prava

Članice mogu odrediti ograničene izuzetke od isključivih prava dodijeljenih patentom, pod pretpostavkom da takvi izuzeci ne dovode bezrazložno u pitanje normalno iskorištavanje patenta i bezrazložno ne štete legitimnim interesima nositelja patenta, uzimajući u obzir legitimne interese trećih osoba.

Članak 31.

Daljnja uporaba bez dopuštenja nositelja prava

Kada propisi članice omogućavaju dalju uporabu ⁽¹⁾ predmeta patenta bez dopuštenja nositelja prava, uključujući uporabu od strane državne vlasti ili trećih osoba ovlaštenih od državne vlasti, poštuju se sljedeće odredbe:

- (a) dopuštenje za takvu uporabu razmatra se prema pojedinačnim postignućima;
- (b) takva se uporaba može odobriti samo ako je, prije takve uporabe, namjeravani korisnik pokušao dobiti dopuštenje od nositelja prava po razložnim trgovačkim odnosima i uvjetima, a u razumnom roku nije uspio. Od takvog traženja članica može odustati u slučaju nacionalne opasnosti ili u drugim slučajevima prijeke žurnosti ili u slučajevima javne komercijalne uporabe. U slučajevima nacionalne opasnosti ili drugim slučajevima prijeke žurnosti, nositelj prava, ipak, treba biti obaviješten čim je to moguće. U slučaju javne nekomercijalne uporabe, kada državna vlast ili ugovaratelj, bez istraživanja patenta, znaju ili bi trebali znati da se valjani patent koristi ili će se koristiti od strane državnih vlasti ili za njih, nositelj mora o tome biti obaviješten bez odlaganja;
- (c) obujam i trajanje takve uporabe ograničavaju se na svrhu za koju je odobrena, a u slučaju poluvodičke tehnologije to vrijedi samo za javnu nekomercijalnu uporabu ili radi ispravljanja prakse koja je nakon sudskog ili upravnog postupka proglašena suprotnom tržišnom natjecanju;

⁽¹⁾ „Dalja uporaba” odnosi se na uporabu drukčiju od one omogućene člankom 30.

- (d) takva je uporaba neisključiva;
- (e) takva uporaba nije prenosiva, osim s dijelom poduzeća ili reputacijom koji takvo korištenje uživa;
- (f) svaka takva uporaba odobrava se pretežno za opskrbu domaćeg tržišta članice koja ju je dopustila;
- (g) odobrenje za takvu uporabu podliježe, uz primjerenu zaštitu legitimnih interesa tako ovlaštenih osoba, prestanku, ako i kada okolnosti koje su dovele do nje prestanu postojati i nije vjerojatno da se ponove. Nadležno tijelo može ispitati, na obrazložen zahtjev, da li i dalje postoje takve okolnosti;
- (h) nositelju prava isplaćuje se primjerena naknada prema okolnostima svakog slučaja, uzimajući u obzir gospodarsku vrijednost odobrenja;
- (i) pravovaljanost svake odluke u vezi s odobrenjem takve uporabe podliježe sudskom ispitivanju ili drugom samostalnom ispitivanju određenog višeg tijela u toj članici;
- (j) svaka odluka u vezi s naknadom predviđenom u vezi s takvom uporabom podliježe sudskom ispitivanju ili drugom samostalnom ispitivanju određenog višeg tijela u toj članici;
- (k) članice nisu obvezne primjenjivati uvjete određene u točkama (b) i (f) kada se uporaba dozvoljava radi ispravljanja prakse za koju je nakon sudskog ili upravnog postupka utvrđeno da je protivna tržišnom natjecanju. Potreba za ispravljanjem prakse protivne tržišnom natjecanju može se uzeti u obzir prigodom određivanja iznosa naknade u takvim slučajevima. Nadležna tijela imaju pravo odbiti zahtjev za prestankom odobrenja ako i kada postoji vjerojatnost da se okolnosti koje su dovele do odobrenja ponove;
- (l) kad se takva uporaba odobrava radi iskorištavanja patenta („drugi patent”) koji se ne može iskorištavati bez povrede još jednog patenta („prvi patent”), primjenjuju se sljedeći dodatni uvjeti:
 - i. izum na koji se polaže pravo u drugom patentu mora sadržati važan tehnološki napredak od znatne gospodarske važnosti u vezi s izumom na kojeg se polaže pravo u prvom patentu;
 - ii. nositelj prvog patenta ima pravo na uzajamnu licencu uz razložne uvjete kako bi mogao rabiti izum na koji se polaže pravo u drugom patentu; i

- iii. uporaba dopuštena u vezi s prvim patentom neprenosiva je osim uz prijenos drugog patenta.

Odjeljak 6.

Planovi rasporeda (topografije) integriranih krugova

Članak 32.

Poništenje/gubitak

Mora postojati mogućnost sudskog ispitivanja svake odluke o poništenju ili gubitku patenta.

Članak 35.

Odnos prema Ugovoru IPIC

Članak 33.

Trajanje zaštite

Rok zaštite koja je predviđena ne prestaje prije isteka razdoblja od dvadeset godina računajući od dana prijave ⁽¹⁾.

Članice su suglasne pružiti zaštitu za planove rasporeda (topografije) integriranih krugova (naznačenih u ovom Sporazumu kao „planovi rasporeda”) u skladu s člancima 2. do 7. (osim stavka 3. članka 6.), člankom 12. i stavkom 3. članka 16. Ugovora o intelektualnom vlasništvu u vezi s integriranim krugovima i, pored toga, pridržavati se odredaba koje slijede.

Članak 36.

Obujam zaštite

Članak 34.

Patenti za postupke: teret dokaza

1. Za potrebe građanskopravnog postupka u vezi s povredom prava nositelja prava priznatih u stavku 1. točki (b) članka 28., ako je predmet patenta postupak za dobivanje proizvoda, sud je ovlašten naložiti tuženome da dokaže da je postupak za dobivanje identičnog proizvoda različit od patentiranog postupka. Stoga su članice dužne odrediti u najmanje jednom od niže navedenih slučajeva da se identičan proizvod, kad je proizveden bez dopuštenja nositelja patenta, u nedostatku dokaza o suprotnom, smatra dobivenim putem patentiranog postupka:

- (a) ako je proizvod dobiven patentiranim postupkom nov;
- (b) ako postoji velika vjerojatnost da je identičan proizvod napravljen tim postupkom, a nositelj patenta unatoč primjerenih napora nije mogao ustanoviti koji je postupak stvarno raobljen.

2. Svaka je članica slobodna odrediti da teret dokazivanja naznačen u stavku 1. bude na navodnom prekršitelju samo ako je ispunjen uvjet iz točke (a) ili samo ako je ispunjen uvjet iz točke (b).

3. U pridonošenju protudokaza, moraju se uzeti u obzir legitimni interesi tuženih za zaštitom njihove proizvodnje i poslovnih tajni.

⁽¹⁾ Podrazumijeva se da članice koje nemaju sustav izvornog priznavanja prava mogu odrediti da se trajanje zaštite računa od datuma podnošenja prijave u sustavu izvornog priznavanja prava.

Pridržavajući se odredaba stavka 1. članka 37., članice smatraju protupravnim sljedeća djelovanja ako se poduzimaju bez dopuštenja nositelja prava: ⁽²⁾ uvoz, prodaju ili na drugi način distribuciju u komercijalne svrhe zaštićenih planova rasporeda, integriranog kruga u kojem je inkorporiran zaštićen plan rasporeda ili proizvoda u koje je inkorporiran takav integrirani krug samo ako takav proizvod i dalje sadrži protupravno umnožen plan rasporeda.

Članak 37.

Djelovanja za koje nije potrebno dopuštenje nositelja prava

1. Bez obzira na članak 36., niti jedna članica ne smatra protupravnim poduzimanje bilo koje radnje navedene u tom članku, a u vezi s integriranim krugom u kojem je inkorporiran protupravno umnožen plan rasporeda ili bilo kojeg proizvoda u kojem je inkorporiran takav integrirani krug, kada osoba koja poduzima te radnje ili ih naruči ne zna niti bi trebala znati, u trenutku stjecanja integriranog kruga ili proizvoda koji sadrži takav integrirani krug, da je u istom inkorporiran protupravno umnožen plan rasporeda. Članice određuju da, nakon što je ta osoba dostatno obaviještena o tome da je plan rasporeda protupravno umnožen, ta osoba može poduzeti bilo što u vezi s robom na skladištu ili naručenom prije te obavijesti, ali je dužna platiti nositelju prava iznos koji odgovara razumnoj naknadi

⁽²⁾ Naziv „nositelj prava” (right holder) u ovom odjeljku valja razumijevati u istom smislu kao naziv „holder of the right” u Ugovoru IPIC.

koja bi se inače platila po dobrovoljno ugovorenoj licenci u vezi s takvim planom rasporeda.

2. Uvjeti postavljeni u točkama (a) do (k) članka 31. primjenjuju se *mutatis mutandis* u slučaju bilo kojeg prinudnog licenciranja plana rasporeda ili njegove uporabe od strane državne vlasti i za nju bez dopuštenja nositelja prava.

Članak 38.

Trajanje zaštite

1. U članicama koje traže registraciju kao uvjet za zaštitu, rok zaštite planova rasporeda ne prestaje prije isteka razdoblja od 10 godina računajući od dana podnošenja prijave za registraciju ili od prvog komercijalnog iskorištavanja bez obzira gdje u svijetu do njega dođe.

2. U članicama koje ne traže registraciju kao uvjet za zaštitu, planovi rasporeda zaštićeni su najmanje 10 godina od dana prvog komercijalnog iskorištavanja bez obzira gdje u svijetu do njega dođe.

3. Bez obzira na stavke 1. i 2., članica može odrediti da zaštita prestaje 15 godina nakon stvaranja plana rasporeda.

Odjeljak 7.

Zaštita neobjavljenih informacija

Članak 39.

1. U osiguravanju učinkovite zaštite protiv nepošteno tržišne utakmice kao što je to određeno u članku 10.bis Pariške konvencije (1967.) članice štite neobjavljene informacije u skladu sa stavkom 2. i podatke koji su predani vladama ili vladinim tijelima u skladu sa stavkom 3.

2. Naravne i pravne osobe moraju imati mogućnost sprečavanja da informacije koje su punopravno pod njihovom kontrolom ne budu otkrivene, stečene, ili rabljene od strane trećih bez njihova pristanka na način suprotan poštenoj trgovačkoj praksi⁽¹⁾ sve dok takva informacija:

(¹) Za potrebe ove odredbe, „način suprotan poštenoj komercijalnoj praksi” znači u najmanju ruku praksa kao kršenje ugovora, kršenje povjerenja i poticanje na kršenje, te uključuje stjecanje neotkrivenih informacija od trećih osoba koje znaju, ili su zbog grube nepažnje propustile saznati, da je stečeno takvom praksom.

(a) je tajna u smislu da nije, u svojoj cjelini ili u točnoj konfiguraciji i u sastavu svojih dijelova, opće poznata ili lako dostupna osobama unutar krugova koji se uobičajeno bave informacijama takve vrste;

(b) ima komercijalnu vrijednost zbog tajnosti; i

(c) je bila predmetom razumnih mjera u danim okolnostima, poduzetih od strane osobe koja punopravno kontrolira informaciju, da bi one ostale tajna.

3. Kada, kao uvjet za odobravanje trgovanja farmaceutskim ili agrokemijskim proizvodima u kojima se koriste nove kemijske supstancije, članice traže podnošenje neotkrivenih testova ili drugih podataka, čija izrada iziskuje velik napor, one štite takve podatke od nepošteno komercijalne uporabe. Uz to, članice štite takve podatke od otkrivanja, izuzev kada je ono potrebno da se zaštiti javnost ili osim ako su poduzete mjere za osiguravanje da se ti podaci zaštite od nepošteno komercijalne uporabe.

Odjeljak 8.

Kontrola prakse protivne tržišnom natjecanju u ugovornim licencama

Članak 40.

1. Članice se slažu da neka praksa ili uvjeti licenciranja koji se tiču prava intelektualnog vlasništva, koji ograničavaju tržišno natjecanje, mogu imati štetan učinak na trgovinu i da mogu zaustaviti prijenos i širenje tehnologije.

2. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava članice da u svojem zakonodavstvu odrede koja praksa ili uvjeti licenciranja mogu u osobitim slučajevima predstavljati zlorabu prava intelektualnog vlasništva koja ima štetan učinak na tržišno natjecanje na određenom tržištu. Kao što je gore određeno, članica može prihvatiti, u skladu s drugim odredbama ovog Sporazuma, odgovarajuće mjere za sprečavanje ili kontrolu takve prakse koje mogu uključivati primjerice odredbe o povratu isključive licence, uvjete pod kojima se sprečava dovođenje u pitanje valjanosti i prinudno licenciranje u paketu, u svijetlu odgovarajućih zakona i propisa članice.

3. Svaka od članica stupa, na zahtjev, u konzultacije s bilo kojom drugom članicom ako ima razloga vjerovati da nositelj prava intelektualnog vlasništva, koji je državljanin ili ima prebivalište u članici od koje su zatražene konzultacije, poduzima djela koja predstavljaju kršenje zakona i propisa u vezi s predmetom ovog odjeljka članice koja traži konzultacije, i koja želi

da se osigura pokoravanje takvom zakonodavstvu, ne dovodeći u pitanje bilo koju mjeru koja se može poduzeti prema propisima i potpunoj slobodi za krajnje odlučivanje koje od članica. Članica kojoj se obratila druga članica razmatra predmet u potpunosti i s blagonaklonošću, te pruža dostatnu mogućnost za konzultacije s članicom koja traži konzultacije, i surađuje dostavljanjem javno dostupnih informacija koje nisu povjerljive, a važne su za sporno pitanje te bilo koje druge informacije dostupne članici, sukladno domaćem zakonodavstvu i zaključivanju obostrano zadovoljavajućih sporazuma u vezi s osiguranjem povjerljivih informacija od strane članice koja to traži.

4. Članica nad čijim je državljanima ili osobama s prebivalištem u njoj u tijeku postupak u drugoj članici u vezi s navodnim kršenjem zakona i propisa te druge članice u vezi s predmetom ovog odjeljka dobiva, na zahtjev, mogućnost za konzultacije s drugom članicom pod istim uvjetima previđenim u stavku 3.

DIO III.

PROVEDBA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

Odjeljak 1.

Opće obveze

Članak 41.

1. Članice osiguravaju da provedba postupaka navedenih u ovom dijelu bude dostupna u njihovom zakonodavstvu kako bi se omogućile učinkovite mjere protiv bilo koje povrede prava intelektualnog vlasništva pokrivenog ovim Sporazumom, uključujući djelotvorna pravna sredstva za sprečavanje povreda i pravna sredstva dovoljno uvjerljiva za odvratanje od budućih povreda. Ovi postupci se primjenjuju na način kojim se izbjegava stvaranje zapreka za zakonito trgovanje i pruža sigurnost od zloporabe.

2. Postupci u vezi s ostvarivanjem prava intelektualnog vlasništva su poštteni i nepristrani. Oni nisu bespotrebno složeni ili skupi, te ne zahtijevaju nerazumne vremenske rokove ili nepotrebna odugovlačenja.

3. Meritorne odluke u pravnim predmetima su po mogućnosti sačinjene u pisanom obliku i obrazložene. Moraju biti dostupne barem strankama u postupku bez nepotrebnog odugovlačenja. Odluke o meritumu spora temelje se samo na dokazima u vezi s kojima je strankama pružena mogućnost izjašnjavanja.

4. Stranke u postupku imaju mogućnost preispitivanja konačnih upravnih odluka od strane suda i, ovisno o odredbama o nadležnosti u pravnom poretku članice ovisno o važnosti predmeta, barem pravnih aspekata prvostupanjske sudske odluke o meritumu. Međutim, nema obveze za pružanje mogućnosti preispitivanja odluke o oslobađanju u kaznenim predmetima.

5. Podrazumijeva se da ovaj Dio ne stvara nikakvu obvezu osnivanja sudskog sustava za ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva drukčijeg od onog za ostvarivanje prava općenito, niti ne utječe na sposobnost članica da ostvaruju svoje propise općenito. Ništa u ovom dijelu ne stvara bilo kakvu obvezu u vezi s raspodjelom resursa između ostvarivanja prava intelektualnog vlasništva i ostvarivanja prava općenito.

Odjeljak 2.

Građanskopravni i upravno-pravni postupci i pravna sredstva

Članak 42.

Pošten i nepristran postupak

Članice omogućuju nositeljima prava ⁽¹⁾ građanskopravni sudski postupak u vezi s ostvarivanjem svakog prava intelektualnog vlasništva koje je pokriveno ovim Sporazumom. Optuženici imaju pravo na pisanu obavijest koja se dostavlja pravodobno i sadrži dovoljno pojedinosti, uključujući osnovu zahtjeva. Strankama u postupku mora biti dopušteno da budu zastupane po samostalnom pravnom zastupniku, a u postupku se ne postavljaju preteški zahtjevi u vezi s obvezatnom osobnom nazočnosti. Sve stranke u takvom postupku imaju pravo da na odgovarajući način potkrijepe svoje zahtjeve i da predoče sve relevantne dokaze. Postupak mora omogućiti mjere za identificiranje i zaštitu povjerljive informacije, osim ako bi to bilo suprotno postojećim ustavnim odredbama.

Članak 43.

Dokazi

1. Sudske vlasti su ovlaštene, kad stranka ukaže na razumno dostupne dokaze koji su dovoljni da potkrijepe njezine zahtjeve

⁽¹⁾ Za potrebe ovog odjeljka, naziv „nositelj prava” uključuje saveze i udruženja koja imaju pravnu osnovu za zahtijevanje takvih prava.

i kada točno navede dokaze koji su relevantni za dokazivanje opravdanosti njezinih zahtjeva koji su pod kontrolom suparničke stranke, naložiti protivnoj stranci da predoči te dokaze, pridržavajući se u odgovarajućim slučajevima uvjeta koji osiguravaju zaštitu povjerljive informacije.

2. U slučajevima u kojima stranka u postupku svojevolumno i bez valjanih razloga odbije pristup ili na drugi način ne pruži potrebne podatke u razumnom roku ili bitno otežava postupak u vezi s ostvarenjem prava, članica može sudskim vlastima dati pravo donošenja privremenih i konačnih odluka, potvrđnih ili odbijajućih, na temelju predočenih podataka, uključujući tužbeni zahtjev ili navode stranke na čiju je štetu bila uskraćena mogućnost pristupa podacima pod pretpostavkom da se strankama omogući da budu saslušane o navodima ili dokazima.

Članak 44.

Sudski nalozi

1. Sudske vlasti su ovlaštene naložiti stranci da odustane od povrede prava, između ostalog, sprečavanjem ulaska u trgovačke kanale pod njezinom nadležnošću uvezene robe koja uključuje povredu prava intelektualnog vlasništva, odmah nakon obavljenog carinskog postupka. Članice nisu obvezatne takvo ovlaštenje dati sudskim vlastima u vezi sa zaštićenim predmetom koji je stečen ili naručen od neke osobe koja unaprijed nije znala niti je mogla znati da poslovanje s takvim predmetom može prouzročiti povredu prava intelektualnog vlasništva.

2. Bez obzira na ostale odredbe ovog dijela i pod pretpostavkom da odredbe dijela II. koje se posebno odnose na uporabu od strane državne vlasti, ili trećih osoba koje imaju dopuštenje državne vlasti, bez dopuštenja nositelja prava u skladu s tim, članice mogu ograničiti pravna sredstva koja im stoje na raspolaganju protiv takve uporabe na plaćanje naknade u skladu s točkom (h) članka 31. U drugim se slučajevima primjenjuju pravna sredstva iz ovog Dijela ili, kad su ta pravna sredstva nespojiva s pravom članice, na raspolaganju moraju biti deklaratorne presude i primjerena naknada.

Članak 45.

Naknada štete

1. Sudske vlasti su ovlaštene naložiti kršitelju da nositelju prava plati primjerenu odštetu radi naknade štete koju je nositelj prava pretrpio zbog povrede svog prava intelektualnog vlasništva od strane kršitelja koji je znao, ili je morao znati, da čini povredu.

2. Sudske vlasti su također ovlaštene naložiti kršitelju da plati nositelju prava troškove koji mogu uključivati i odgovarajuće troškove pravnog zastupanja. U odgovarajućim slučajevima članice mogu ovlastiti sudske vlasti da nalože naknadu za izgubljenu zaradu i/ili plaćanje unaprijed predviđene odštete čak i u slučaju kad kršitelj nije znao niti je morao znati da čini povredu.

Članak 46.

Ostala pravna sredstva

S ciljem učinkovitog odvratanja od povreda prava tijela sudske vlasti trebaju imati ovlasti narediti da se roba za koju je ustanovljeno da je predmet povrede, bez bilo kakve naknade, izbacuje iz trgovačkih kanala tako da se izbjegne nanošenje štete nositelju prava ili da se, ako to nije u suprotnosti s postojećim ustavnim odredbama, uništi. Tijela sudske vlasti također trebaju imati ovlasti da nalože da se materijali i pribor pretežno korišteni u stvaranju robe kojom se povređuju prava, bez bilo kakve naknade, izbacuju iz trgovačkih kanala tako da se opasnost od daljnje povrede svede na najmanju mjeru. Prigodom razmatranja takvih zahtjeva uzima se u obzir odnos između ozbiljnosti povrede i naloženih pravnih sredstava kao i interesi trećih osoba. U vezi s robom s krivotvorenim žigovima, jednostavno odstranjivanje žiga s protupravno označene robe nije dovoljno, osim u iznimnim slučajevima, da bi se omogućilo puštanje takve robe u trgovačke kanale.

Članak 47.

Pravo na informaciju

Osim ako je u neskladu s ozbiljnošću povrede, članice mogu propisati da tijela sudske vlasti imaju ovlasti da nalože kršitelju da obavijesti nositelja prava o identitetu trećih osoba uključenih u proizvodnju i distribuciju robe ili usluga koje su predmet povrede kao i o njihovim distribucijskim kanalima.

Članak 48.

Naknada optuženom

1. Sudske vlasti imaju ovlasti da nalože stranci na čiji su zahtjev poduzete mjere i koja je zlorabila postupak ostvarenja da pruži stranci koja je pogođena neopravdanom zabranom ili ograničenjem primjerenu odštetu za štetu pretrpljenu spomenutom zlorabom. Sudske vlasti također imaju

ovlasti naložiti predlagatelju da optuženome plati troškove, koji mogu uključivati i odgovarajuće troškove pravnog zastupanja.

2. U vezi s primjenom bilo kojeg propisa koji se odnosi na zaštitu ili ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva, članice jedino izuzimaju tijela javne vlasti i službenike od odgovornosti da odgovarajućim mjerama poprave štetu kad su postupci poduzeti ili namjeravani u dobroj vjeri tijekom primjene takvih propisa.

Članak 49.

Upravni postupci

Ako se meritorno odlučivalo o građanskopravnoj odgovornosti u upravnom postupku, takav postupak je sukladan načelima jednakim u suštini onima određenim u ovom odjeljku.

Odjeljak 3.

Privremene mjere

Članak 50.

1. Sudske vlasti ovlaštene su da nalože hitne i djelotvorne privremene mjere:

- (a) radi sprečavanja nastanka povrede bilo kojeg prava intelektualnog vlasništva, a posebno radi sprečavanja ulaza robe u trgovačke kanale u njihovoj nadležnosti, uključujući uvoznu robu odmah nakon provedbe carinskog postupka;
- (b) radi očuvanja relevantnih dokaza vezano uz navodne povrede prava.

2. Sudske su vlasti ovlaštene, kad je to primjereno, privremene mjere primijeniti bez saslušanja druge stranke, posebno u slučajevima kada bi vjerojatna posljedica odlaganja bila nenadoknativa šteta za nositelja prava ili u slučajevima kada postoji očigledna opasnost od uništavanja dokaza.

3. Sudske su vlasti ovlaštene tražiti od predlagatelja da pruži razumno dostupne dokaze kako bi se u dovoljnoj mjeri uvjerilo da je predlagatelj nositelj prava i da je predlagateljevo pravo povrijeđeno ili da postoji neposredna opasnost od povrede, i naložiti predlagatelju da položi kauciju ili odgovarajuće osiguranje dovoljno za zaštitu tuženog i sprečavanje zloporabe.

4. Kada su privremene mjere određene bez saslušanja druge stranke, pogođene stranke se obavješćuju najkasnije odmah po izvršenju mjera. Preispitivanje se, uključujući pravo na

saslušanje, obavlja na zahtjev tuženoga u razumnom roku nakon obavijesti o mjerama, zajedno s odlukom da li će se mjere izmijeniti, ukinuti ili potvrditi.

5. Od podnositelja zahtjeva mogu se tražiti ostale informacije potrebne za identifikaciju robe od strane tijela koje provodi privremene mjere.

6. Ne dovodeći u pitanje stavak 4., privremene mjere poduzete na temelju stavaka 1. i 2., na zahtjev tuženika, opozivaju se ili se na drugi način stavljaju izvan snage, ako postupak za donošenje odluke o meritumu spora nije pokrenut unutar razumnog roka, određenog od strane sudske vlasti koja je donijela odluku o takvim mjerama kada je to prema pravu članice dopušteno ili, u nedostatku te odredbe, u roku ne dužem od 20 radnih dana ili 31 kalendarskog dana, koji god od njih je dulji.

7. U slučaju kada se privremene mjere ukidaju ili kada one prestaju zbog nekog čina ili propusta predlagatelja, ili kada se naknadno ustanovi da nije bilo povrede ili opasnosti od povrede prava intelektualnog vlasništva, sudske vlasti su ovlaštene da nalože predlagatelju, na zahtjev tuženika, da plati tuženiku odgovarajuću naknadu zbog štete nanese ovim mjerama.

8. Ako se bilo koja privremena mjera može naložiti u upravnom postupku, taj postupak mora u osnovi biti u skladu s načelima postavljenim u ovom odjeljku.

Odjeljak 4.

Posebne pretpostavke u vezi s pograničnim mjerama ⁽¹⁾

Članak 51.

Zaustavljanje od strane carinskih vlasti

U skladu s niže navedenim odredbama, članice usvajaju postupke ⁽²⁾ koji omogućuju nositelju prava, koji ima valjane razloge za sumnju da može doći do uvoza robe s krivotvorenim

⁽¹⁾ Kada članica u bitnoj mjeri ukine svaku kontrolu nad kretanjem robe preko granice s drugom članicom s kojom čini dio carinske unije, nije obvezatna primijeniti odredbe ovog odjeljka na toj granici.

⁽²⁾ Podrazumijeva se da nema nikakve obveze da se takav postupak primijeni na uvoz robe koju je na tržište druge zemlje plasirao nositelj prava ili je plasirana s njegovim odobrenjem, ili na robu u tranzitu.

žigom ili neovlašteno umnoženih primjeraka djela zaštićenog autorskim pravom, ⁽¹⁾ da podnese pisani zahtjev nadležnom tijelu, bilo upravnom ili sudskom, da carinsko tijelo zaustave puštanje takve robe u slobodni opticaj. Članice mogu omogućiti primjenu takvog postupka i u vezi s robom kojom se na drugi način povređuju prava intelektualnog vlasništva, ako su ispunjene pretpostavke iz ovog odjeljka. Članice mogu također odrediti odgovarajuće postupke od strane carinskih vlasti u vezi sa zaustavljanjem puštanja robe u vezi s kojom su povrijeđena navedena prava namijenjena izvozu s njezinog državnog područja.

Članak 52.

Primjena

Od svakog nositelja prava koji pokreće postupak prema članku 51. zahtjeva se pružanje prikladnog dokaza koji zadovoljava nadležna tijela da, sukladno propisima zemlje u koju se uvozi, utvrde postojanje *prima facie* povreda prava intelektualnog vlasništva nositelja prava, te davanje dovoljno detaljnog opisa robe kako bi bila lako prepoznatljiva carinskim vlastima. Nadležna tijela izvješćuju predlagatelja u razumnom roku o prihvatanju zahtjeva i, kad je određeno od nadležnog tijela, o razdoblju tijekom kojeg carinsko tijelo provode te mjere.

Članak 53.

Kaucija ili ekvivalentno osiguranje

1. Nadležna tijela ovlaštena su od predlagatelja tražiti kauciju ili ekvivalentno osiguranje dovoljno da bi se zaštitio tuženik i nadležno tijelo i da se spriječi zloraba. Takva kaucija ili ekvivalentno osiguranje ne sprečava bezrazložno pribjegavanje istim postupcima.

⁽¹⁾ Za potrebe ovog Sporazuma:

- (a) „roba s krivotvorenim žigom” znači svaka roba, uključujući i ambalažu, koja bez odobrenja nosi žig koji je jednak žigu valjano registriranom u vezi s takvom robom ili koji se u bitnim aspektima ne može razlikovati od takvog žiga, i koji time povređuje prava nositelja dotičnog žiga sukladno zakonima zemlje uvoza;
- (b) „neovlašteno umnoženi primjerci djela zaštićenog autorskim pravom” znači svaka roba čiji su primjerci načinjeni bez pristanka nositelja prava ili osobe koja je ovlaštena od strane nositelja prava u zemlji proizvodnje i koji su napravljeni neposredno ili posredno od predmeta ako bi izrada takvih primjeraka mogla predstavljati povredu autorskog prava ili srodnog prava prema pravu zemlje uvoza.

2. Kada sukladno zahtjevu iz ovog odjeljka carinsko tijelo zaustave puštanje u slobodni opticaj robe koja uključuje industrijsko oblikovanje, patente, planove rasporeda ili neobjavljene informacije, na temelju odluke koja nije sudska ili od neke druge samostalne vlasti, a rok određen člankom 55. je istekao a da je za to nadležno tijelo nije odobrilo privremeno oslobađanje, i pod pretpostavkom da su svi ostali uvjeti za uvoz ispunjeni, vlasnik, uvoznik ili primatelj dotične robe ima pravo na njezino oslobađanje po polaganju osiguranja u iznosu dovoljnom za zaštitu nositelja prava od bilo koje povrede. Plaćanje takvog pologa ne ograničava ostala pravna sredstva dostupna nositelju prava, a razumijeva se da se polog vraća ako nositelj prava ne postavi svoj zahtjev u razumnom roku.

Članak 54.

Obavijest o zaustavljanju

Uvoznik i predlagatelj se obavješćuju, bez odlaganja, o zaustavljanju robe sukladno članku 51.

Članak 55.

Trajanje zaustavljanja

Ako se, u razdoblju ne dužem od deset radnih dana nakon što je podnositelju zahtjeva dostavljena obavijest o zaustavljanju, carinsko tijelo ne obavijeste da je postupak za odlučivanje o meritumu predmeta pokrenula stranka koja nije tuženik, ili da je nadležno tijelo donijelo privremene mjere kojima se produžuje zaustavljanje puštanja robe, roba se pušta pod pretpostavkom da su zadovoljeni svi ostali uvjeti za uvoz ili izvoz; u odgovarajućim slučajevima ovo se razdoblje može produžiti za daljnjih deset radnih dana. Ako je pokrenut postupak za meritorno odlučivanje o predmetu, revizija postupka, uključujući i pravo na saslušanje, se saziva na zahtjev tuženika, a s ciljem odlučivanja u okviru razumnog roka o tome hoće li se mjere izmijeniti, opozvati ili potvrditi. Bez obzira na gore navedeno, kod obustavljanja ili ukidanja mjera zaustavljanja robe sukladno privremenim sudskim mjerama, primjenjuju se odredbe stavka 6. članka 50.

Članak 56.

Odšteta uvozniku i vlasniku robe

Nadležna tijela ovlaštena su naložiti podnositelju zahtjeva da plate uvozniku, primatelju i vlasniku robe prikladnu naknadu za

svaku štetu prouzročenu neopravdanim zadržavanjem robe ili zadržavanjem robe puštene u promet sukladno članku 55.

Članak 57.

Pravo na pregled i obavješćivanje

Ne dovodeći u pitanje zaštitu povjerljivih informacija, članice propisuju da su nadležna tijela ovlaštena da pruže dostatnu mogućnost za pregled robe zadržane od carinsko tijelo kako bi se potkrijepili zahtjevi nositelja prava. Nadležna tijela također su ovlaštena dati uvozniku jednaku mogućnost za pregled takve robe. Kad je donesena pozitivna odluka o meritumu spora, članice mogu ovlastiti nadležna tijela da obavijeste nositelja prava o imenima i adresama pošiljatelja, uvoznika i primatelja, i o količini te robe.

Članak 58.

Postupanje po službenoj dužnosti

Kad članice zahtijevaju da nadležna tijela djeluju samoinicijativno i obustave propuštanje robe za koju imaju *prima facie* dokaz o povredi prava intelektualnog vlasništva:

- (a) nadležna tijela mogu uvijek zatražiti od nositelja prava svaku informaciju koja im može pomoći u izvršavanju ove ovlasti;
- (b) uvoznik i nositelj prava je odmah obaviješten o obustavi. Kad uvoznik uloži žalbu protiv obustave kod nadležnih tijela, obustava podliježe, *mutatis mutandis*, uvjetima iz članka 55.;
- (c) članice jedino izuzimaju tijela javne vlasti i službenike od odgovornosti da odgovarajućim mjerama poprave štetu kada su postupci poduzeti ili namjeravani u dobroj vjeri.

Članak 59.

Pravna sredstva

Ne dovodeći u pitanje ostala prava djelovanja koja su otvorena nositelju prava i koja podliježu pravu tuženika na traženje

preispitivanja od sudske vlasti, nadležna tijela ovlaštena su naložiti da se uništi ili ukloni roba u vezi s kojom se povređuju prava sukladno načelima iz članka 46. U vezi s robom s krivotvorenim žigom, nadležna tijela ne dozvoljavaju ponovni izvoz iste robe u neizmijenjenom stanju ili podvrgavanje iste drukčijem carinskom postupku, osim u izuzetnim okolnostima.

Članak 60.

Uvoz malih količina

Članice mogu izuzeti iz primjene gore navedenih odredaba malu količinu robe nekomercijalne naravi u putničkoj osobnoj prtljazi ili poslana u malim pošiljkama.

Odjeljak 5.

Kazneni postupci

Članak 61.

Članice propisuju kaznene postupke i kazne koji se primjenjuju barem u slučajevima namjernog krivotvorenja žiga ili neovlaštenog umnožavanja djela zaštićenog autorskim pravom na komercijalnoj razini. Predviđene kazne obuhvaćaju kaznu zatvora i/ili novčane kazne dovoljne kao prevenciju, sukladno razini kazni primjenjivanih za kaznena djela odgovarajuće težine. U odgovarajućim slučajevima, raspoložive kazne također uključuju zapljenu, oduzimanje i uništavanje dotične robe kao i svih materijala i pribora kojima je prvenstvena namjena činjenje takvih kaznenih djela. Članice mogu odrediti da se kazneni postupci i kazne primjene u drugim slučajevima povrede prava intelektualnog vlasništva, posebno ako su počinjeni s namjerom i na komercijalnoj razini.

DIO IV.

STJECANJE I PRIMJENA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA I SRODNI POSTUPCI MEĐU STRANKAMA

Članak 62.

1. Članice mogu tražiti, kao uvjet za stjecanje ili održavanje prava intelektualnog vlasništva predviđenih u odjeljcima 2. do 6. dijela II., pridržavanje razložnih postupaka i formalnosti. Takvi postupci i formalnosti trebaju biti u skladu s odredbama ovog Sporazuma.

2. Ako stjecanje prava intelektualnog vlasništva podliježe priznavanju ili registraciji prava, članice osiguravaju da postupci za priznavanje ili registraciju, uz pridržavanje materijalno-pravnih uvjeta za stjecanje prava, dopuštaju priznavanje ili registraciju prava unutar razumnog roka kako bi se izbjeglo neopravdano skraćivanje razdoblja zaštite.

3. Članak 4. Pariške konvencije (1967.) primjenjuje se *mutatis mutandis* za uslužne žigove.

4. Postupci u vezi sa stjecanjem i primjenom prava intelektualnog vlasništva i, ako zakoni članice predviđaju takve postupke, opoziv u upravnom postupku i *inter partes* postupci kao što su protivljenje, opoziv ili poništavanje određuju se prema općim načelima postavljenim u stavcima 2. i 3. članka 41.

5. Konačna upravna odluka u svim postupcima navedenim u stavku 4. podliježe preispitivanju sudske vlasti ili kvazi-sudske vlasti. Međutim, ne postoji obveza za pružanje mogućnosti za takvo preispitivanje odluka u slučajevima neuspjelog protivljenja ili opoziva u upravnom postupku, pod pretpostavkom da razlozi za takve postupke mogu biti predmetom postupka za poništenje.

DIO V.

SPREČAVANJE I RJEŠAVANJE SPOROVA

Članak 63.

Transparentnost

1. Zakoni i propisi, te opće primjenljive pravomoćne sudske i upravne odluke, koji su na snazi u članici, a odnose se na predmet ovog Sporazuma (dostupnost, obujam, stjecanje, ostvarivanje i sprečavanje zloporabe prava intelektualnog vlasništva), objavljuju se na nacionalnom jeziku ili kada takvo objavljivanje nije dovoljno dostupno javnosti, tako da omogućuju vladama i nositeljima prava da se s njima upoznaju. Sporazumi koji se odnose na predmet ovog Sporazuma koji su na snazi između vlada ili vladinih tijela članice i vlade ili vladinih tijela druge članice također se objavljuju.

2. Članice obavješćuju Vijeće za TRIPS o zakonima i propisima navedenima u stavku 1. kako bi pomogle Vijeću u

njegovom ispitivanju operativne provedbe ovog Sporazuma. Vijeće pokušava umanjiti teret članica u izvršavanju ove obveze i može odlučiti da ukine obvezu izvješćivanja o takvim zakonima i propisima direktno Vijeću ako konzultacije s WIPO-om o uspostavljanju zajedničkog registra koji sadrži te zakone i propise budu uspješne. Vijeće također razmatra s tim u vezi sva tražena djelovanja u vezi s izvješćivanjem sukladno obvezama iz ovog Sporazuma koje proizlaze iz članka 6.b Pariške konvencije (1967.).

3. Svaka članica treba biti spremna pribaviti, kao odgovor na pisani zahtjev druge članice, onu vrstu obavijesti navedenu u stavku 1. Članica, koja ima razloga vjerovati da određena sudska odluka ili upravna odluka ili dvostrani sporazum u području prava intelektualnog vlasništva utječe na njezina prava iz ovog Sporazuma, može također pismeno tražiti da joj se omogući pristup ili da bude obaviještena dovoljno detaljno o takvoj određenoj sudskoj odluci ili upravnoj odluci ili o bilateralnim sporazumima.

4. Ništa iz stavaka 1., 2. i 3. ne zahtjeva da članice otkriju povjerljive informacije koje bi dovele u pitanje provedbu zakona ili bi na drugi način bile suprotne javnom interesu ili bi štetile legitimnim trgovačkim interesima određenih poduzetnika, javnih ili privatnih.

Članak 64.

Rješavanje sporova

1. Odredbe članaka XXII. i XXIII. GATT-a 1994. razrađenih i primijenjenih Dogovorom o rješavanju spora primjenjuju se na konzultacije i rješavanje sporova iz ovog Sporazuma, osim ako njime nije izričito drukčije navedeno.

2. Podstavak 1. točke (b) i (c) članka XXIII. GATT-a 1994. ne primjenjuju se na rješavanje sporova iz ovog Sporazuma za razdoblje od pet godina od dana stupanja na snagu WTO Sporazuma.

3. Za vrijeme razdoblja navedenog u stavku 2., Vijeće za TRIPS ispituje obujam i modalitete za vrste prigovora predviđenih u podstavku 1. točkama (b) i (c) članka XXIII. GATT-a 1994. podnesenih sukladno ovom Sporazumu, i podnosi svoje preporuke Ministarskoj konferenciji na odobravanje. Bilo koja odluka Ministarske konferencije kojom se odobravaju takve preporuke ili se produžuje rok iz stavka 2. donosi se jedino konsenzusom, a odobrena preporuka vrijedi za sve članice bez daljnjeg službenog postupka prihvatanja.

DIO VI.

PRIJELAZNE ODREDBE

Članak 65.

Prijelazne odredbe

1. Pridržavajući se odredaba stavaka 2., 3. i 4., nijedna članica nije obvezna primjenjivati odredbe ovog Sporazuma prije isteka općeg roka od jedne godine nakon dana stupanja na snagu WTO Sporazuma.

2. Članica zemlja u razvoju ima pravo odgoditi primjenu odredaba ovog Sporazuma, osim članaka 3., 4. i 5., za daljnje razdoblje od četiri godine, kako je navedeno u stavku 1.

3. Bilo koja druga članica koja se nalazi u procesu preobrazbe od centralno planiranoga gospodarstva na tržišno, gospodarstvo slobodnog poduzetništva i koja poduzima strukturnu reformu sustava intelektualnog vlasništva i suočava se s posebnim problemima u pripremi i provedbi zakona i propisa o intelektualnom vlasništvu, može također koristiti rok odgođe predviđen u stavku 2.

4. U mjeri u kojoj je članica zemlja u razvoju dužna ovim Sporazumom proširiti zaštitu patenata za proizvode u područja tehnologije koja nisu tako zaštićena na njezinom državnom području na opći datum primjene ovog Sporazuma za tu članicu, kao što je određeno u stavku 2., ista može odgoditi primjenu odredaba o patentima za proizvode iz odjeljka 5. dijela II. na spomenuta područja tehnologije na dodatno razdoblje od pet godina.

5. Članica koja koristi prijelazno razdoblje prema stavcima 1., 2., 3. ili 4. osigurava da nijedna izmjena zakona, propisa i prakse nastala u tom razdoblju ne rezultira manjim stupnjem podudarnosti s odredbama ovog Sporazuma.

Članak 66.

Najmanje razvijene države članice

1. S obzirom na posebne potrebe i zahtjeve najmanje razvijenih država članica, njihovih gospodarskih, financijskih i upravnih ograničenja i njihove potrebe za fleksibilnošću radi stvaranja održive tehnološke osnove, od takvih se članica ne zahtijeva da primjenjuju odredbe ovog Sporazuma, osim članaka 3., 4. i 5., u razdoblju od 10 godina od datuma primjene određenog stavkom 1. članka 65. Vijeće za TRIPS, na temelju uredno obrazloženog zahtjeva najmanje razvijene države članice, odobrava produženje tog razdoblja.

2. Razvijene države članice odobravaju povlastice poduzećima i institucijama na svojem području u svrhu promicanja i poticanja prijenosa tehnologije u najmanje razvijene države članice kako bi im omogućile stvaranje zdrave i održive tehnološke baze.

Članak 67.

Tehnička suradnja

S ciljem olakšavanja provedbe ovog Sporazuma, razvijene države članice pružaju, na traženje i prema zajednički dogovorenim uvjetima, tehničku i financijsku suradnju u korist zemalja u razvoju i najmanje razvijenih država članica. Takva suradnja uključuje pomoć pri pripremi zakona i propisa o zaštiti i ostvarivanju prava intelektualnog vlasništva, kao i o sprečavanju njihove zlorabe, te uključuje i podršku u vezi s uspostavljanjem ili jačanjem domaćih ureda i udruga koji se bave navedenom djelatnošću, uključujući obuku osoblja.

DIO VII.

INSTITUCIONALNI DOGOVORI; ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 68.

Vijeće za trgovinske aspekte prava intelektualnog vlasništva

Vijeće za TRIPS nadzire operativnu provedbu ovog Sporazuma i, posebno, da li članice udovoljavaju obvezama iz njega, te članicama daje priliku za savjetovanje o pitanjima vezanim uz trgovinske aspekte prava intelektualnog vlasništva. Izvršava i druge zadatke koje mu dodijele članice i, posebno, pruža svaku pomoć koju one od njega zatraže u vezi s postupkom rješavanja sporova. U izvršavanju svojih dužnosti, Vijeće za TRIPS se može savjetovati i tražiti informacije od bilo kojeg izvora kojeg smatra prikladnim. U dogovoru s WIPO-m Vijeće nastoji uspostaviti, u roku jedne godine od prvog sastanka, prikladne oblike za suradnju s tijelima te organizacije.

Članak 69.

Međunarodna suradnja

Članice su suglasne međusobno surađivati radi ukidanja međunarodne trgovine robom kojom se povređuju prava

intelektualnog vlasništva. U tu svrhu uspostavljaju i prijavljuju kontaktne točke u njihovim državnim upravama, te su spremne na razmjenu informacija o trgovini takvom robom. Posebno unapređuju razmjenu informacija i suradnju između carinskih vlasti s obzirom na trgovinu robom s krivotvorenim žigom i neovlašteno umnoženih primjeraka djela zaštićenog autorskim pravom.

Članak 70.

Zaštita postojećih predmeta zaštite

1. Ovaj Sporazum ne odnosi se na obveze s obzirom na djelovanja koja su se zbila prije dana primjene Sporazuma za članicu o kojoj se radi.

2. Osim ako ovim Sporazumom nije drukčije određeno, ovaj Sporazum izaziva obveze s obzirom na sve predmete zaštite koji postoje na dan primjene ovog Sporazuma za dotičnu članicu, i koji su u tom trenutku u toj članici zaštićeni, ili koji ispunjavaju ili će naknadno ispuniti kriterije za zaštitu određenu ovim Sporazumom. U vezi s ovim člankom i člancima 3. i 4., autorsko-pravne obveze u vezi s postojećim djelima su jedino određene prema članku 18. Bernske konvencije (1971.), i obveze u vezi s pravima proizvođača fonograma i izvođačima na postojećim fonogramima određene su jedino prema članku 18. Bernske konvencije (1971.), kao što je primjena određena prema stavku 6. članka 14. ovog Sporazuma.

3. Nema obveze ponovnog uspostavljanja zaštite predmeta zaštite koji je na dan primjene ovog Sporazuma za članicu o kojoj se radi bio javno dobro.

4. U vezi s bilo kojim djelovanjem u vezi s određenim objektima koji sadrže zaštićeni predmet zaštite povrijeđen prema propisanim uvjetima u skladu s ovim Sporazumom, i koje je započelo, ili u vezi s kojim su uložena znatna sredstva, prije dana prihvaćanja WTO Sporazuma od strane te članice, svaka članica može odrediti ograničavanje pravnih sredstava dostupnih nositelju prava u pogledu nastavka izvođenja takvih djelovanja nakon dana primjene ovog Sporazuma za tu članicu. U takvim slučajevima članica, međutim, određuje barem plaćanje primjerenе naknade.

5. Članica nije obvezna primijeniti odredbe članka 11. i stavka 4. članka 14. u vezi s originalom ili umnoženim primjercima kupljenim prije datuma primjene ovog Sporazuma za tu članicu.

6. Od članica se ne zahtjeva primjena članka 31., ili zahtjeva iz stavka 1. članka 27. da se patentna prava mogu uživati bez diskriminacije u pogledu područja tehnologije, za uporabu bez

dopuštenja nositelja prava kada je dopuštenje za takvu uporabu dala javna vlast prije dana kad je ovaj Sporazum postao poznat.

7. U slučaju prava intelektualnog vlasništva čija je zaštita uvjetovana registracijom, zahtjevi za zaštitu koji su neriješeni na dan primjene ovog Sporazuma za dotičnu članicu, mogu se nadopuniti traženjem veće zaštite određene prema odredbama ovog Sporazuma. Takve nadopune ne uključuju nove predmete.

8. Kada članica ne omogući danom stupanja na snagu WTO Sporazuma zaštitu patenta za farmaceutske i agrokemijske proizvode razmjernu svojim obvezama iz članka 27., ta članica:

- (a) bez obzira na odredbe dijela VI., od dana stupanja na snagu WTO Sporazuma propisuje način na koji je moguće podnijeti prijavu za patente za takve izume;
- (b) primjenjuje na te prijave, od dana primjene ovog Sporazuma, kriterije patentibilnosti postavljene ovim Sporazumom kao da su ti kriteriji bili primjenjivani u toj članici na dan podnošenja ili, kad je prioritet moguć i zatražen, dan prioriteta prijave; i
- (c) pruža patentnu zaštitu u skladu s ovim Sporazumom od odobravanja patenta i do ostatka patentne zaštite, računajući od dana podnošenja u skladu s člankom 33. ovog Sporazuma, za onu vrstu prijave koje ispunjavaju kriterije za zaštitu označenu u točki (b).

9. Kada je proizvod predmet patentne prijave u članici sukladno stavku 8. točki (a), isključivo pravo prodaje dodjeljuje se, bez obzira na odredbe dijela VI., za razdoblje od pet godina nakon dobivanja odobrenja za prodaju u toj članici ili dok se patent za proizvod odobri ili odbije u toj članici, kojigod je rok kraći, pod pretpostavkom da je, nakon stupanja na snagu WTO Sporazuma, patentna prijava podnesena i patent za taj proizvod dodijeljen u drugoj članici i odobrenje za prodaju dobiveno u toj drugoj članici.

Članak 71.

Izmjene

1. Vijeće za TRIPS ispituje provedbu ovog Sporazuma nakon isteka prijelaznog razdoblja navedenog u stavku 2. članka 65.

Uzimajući u obzir iskustva stečena u njegovoj provedbi, Vijeće ispituje provedbu Sporazuma dvije godine nakon tog roka i u istim razmacima nakon toga. Vijeće može također izvršiti preispitivanje u svjetlu svakog relevantnog novog razvoja koji bi mogao opravdati promijene ili dopune ovog Sporazuma.

2. Dopune koje služe samo u svrhu prilagođivanja višem stupnju zaštite prava intelektualnog vlasništva postignutog, i na snazi, u drugim multilateralnim sporazumima i prihvaćene na temelju tih sporazuma od svih članica WTO-a mogu se uputiti Ministarskoj konferenciji za djelovanje u skladu sa stavkom 6. članka X. WTO Sporazuma na temelju prijedloga konsenzusom Vijeća za TRIPS.

Članak 72.

Rezerve

Rezerve se ne mogu staviti u vezi s bilo kojom odredbom ovog Sporazuma bez suglasnosti drugih članica.

Članak 73.

Sigurnosne iznimke

Ništa se u ovom Sporazumu ne tumači:

- (a) tako da se zahtjeva od članice pružanje bilo koje informacije čije bi otkrivanje ona smatrala suprotnim svojim osnovnim sigurnosnim interesima; ili
- (b) tako da sprečava članicu da poduzme bilo koje mjere koje ona smatra potrebnim za zaštitu svojih osnovnih interesa sigurnosti:
 - i. u vezi s materijalima sposobnim za atomsku fisiju ili materijalima od kojih se isti mogu dobiti;
 - ii. u vezi s trgovinom oružjem, streljivom i ratnim potrepštinama, i takvom trgovinom drugom robom i materijalima poduzetom izravno ili neizravno radi opskrbe vojske;
 - iii. poduzetih tijekom rata ili drugih kriznih situacija u međunarodnim odnosima; ili
- (c) da se priječi članicu u poduzimanju bilo koje mjere za izvršavanje svojih obveza prema Povelji Ujedinjenih naroda za održavanje međunarodnog mira i sigurnosti.